
ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО

ДЕЛОТО ДИМИТРОВ-КАЗАКОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 11379/03)

РЕШЕНИЕ

Страсбург

10 февруари 2011 г.

Настоящото решение ще стане окончателно при условията, посочени в член 44, § 2 от Конвенцията. То може да претърпи редакционни промени.

По делото Димитров-Казаков срещу България
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ в състав:
Пер Лоренцен, председател
Карел Юнгвирт,
Марк Вилигерр,
Мирияна Лазарова Трайковска,
Здравка Калайджиева,
Гана Юдживска,
Ангелика Нусбергер,
и Клаудия Вестердийк, секретар на отделението,
след заседанието, проведено при закрити врати на 18 януари 2011 г., произнесе
настоящото решение.

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Производството е образувано по жалба № 11379/03 г. срещу Република България от неин гражданин – г-н Стоян Димитров Димитров-Казаков („жалбоподателят“), който е сезирал Съда на 26 март 2003 г. на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“).

2. Българското правителство („правителството“) се представлява от своя агент г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. На 22 януари 2008 г. Съдът прие жалбата за частично недопустима и реши да запознае правителството с оплакванията за нарушение на чл. 8 и чл. 13. На основание чл. 29, § 3 от Конвенцията (в редакцията към процесния период) беше взето решение да бъдат разгледани едновременно допустимостта и съществуването на жалбата.

ПО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

A. Вписването на жалбоподателя в полицейските регистри

4. Жалбоподателят е роден през 1939 г. и живее в София.
5. На 5 август 1997 г. заинтересуваният и лицето И. М. биват задържани и отведени в полицейския участък, където са разпитани по повод на изнасилване на непълнолетно момиче.

6. Жалбоподателят е освободен на 7 август 1997 г. Не му е повдигнато никакво обвинение. Впоследствие е възбудено наказателно преследване срещу И. М.

7. На 7 август 1997 г. жалбоподателят е вписан с отбелязване за изнасилване в полицейските регистри, съдържащи имената на криминално проявени лица. Тези регистри включват също и данни за лицата, които съгласно информацията, с която разполага полицията, са извършили престъпления.

8. Вследствие на това жилището на жалбоподателя станало обект на чест полицейски контрол във връзка с жалби за изнасилване или за изчезване на млади момичета. Най-често полицейският контрол се упражнявал вечер.

9. Жалбоподателят бил информиран за неговото включване в полицейските регистри на 3 август 1998 г.

10. Сутринта на 19 ноември 1998 г. той отново станал обект на полицейски контрол в неговото жилище. Бил задържан и отведен в полицейския участък, където бил разпитан във връзка с изчезването на едно младо момиче.

11. С писма от 24 април 2002 г. и от 12 август 2002 г. той поискал от полицейската служба да бъде анулирана регистрацията му като „криминално проявен“. С писмо от 14 октомври 2002 г. полицията го информирала, че молбата му е получена и че името му е заличено от полицейските регистри. Писмото не съдържа мотиви за заличаването.

B. Действията на жалбоподателя във връзка с твърдяно претърсване

12. Междувременно, на 16 декември 1998 г., жалбоподателят подал жалба до окръжния военен прокурор за това, че на 19 ноември полицията е осъществила противозаконно претърсване на неговото жилище.

13. В хода на проверката, на 3 август 1999 г., окръжният военен прокурор бил информиран с писмо от полицията, че на 19 ноември 1998 г. не се е състояло претърсване на жилището на заинтересувания и че става въпрос единствено за обикновена полицейска проверка във връзка с изчезването на едно младо момиче. По време на проверката жалбоподателят, чието име е присъствало в полицейските регистри като „криминално проявен“, е бил задържан, за да бъде разпитан. Момичето не било открито.

14. На 21 септември 1999 г. окръжният военен прокурор отказал да образува производство. На 11 октомври 1999 г. жалбоподателят оспорил прокурорското постановление. На 15 декември 1999 г. апелативният военен прокурор върнал преписката за допълване на предварителното следствие.

15. С постановление от 19 септември 2001 г. окръжният военен прокурор отново отказал да образува досъдебно производство. Жалбоподателят отново оспорил прокурорското постановление пред апелативния военен прокурор. Страните по настоящото производство не прилагат доказателства относно развитието на процедурата.

16. На 11 април 2001 г. жалбоподателят поискал от Софийския военен съд да образува наказателно преследване срещу полицаите и цивилните лица, които са участвали в полицейската проверка, извършена на 19 ноември 1998 г., като поддържал тезата, че същите са извършили противозаконно претърсване на неговото жилище. Изходът от тази процедура не е известен.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Вписването на лица в полицейските регистри като „криминално проявени“

17. Отмененият на 19 декември 1997 г. Закон за националната полиция не съдържа никакви разпоредби относно вписването на лица в полицейските регистри – дейност, позната традиционно като „полицейска регистрация“. Тази дейност е била регламентирана от Инструкция № 1-90 от 24.12.1993 г. за организацията на работата по полицейската регистрация на лицата, извършили престъпление от общ характер. Тази инструкция действа като вътрешен акт на Министерството на вътрешните работи с конфиденциален характер. Тя е декласифицирана на 21 септември 2004 г. Според параграф 3 от инструкцията всяко лице на възраст от 18 до 70 години подлежи на такова вписване, ако полицията разполага с достатъчно данни, че лицето е извършило престъпление. Според параграф 6 от инструкцията вписването се извършва, в случай че предварителната проверка е приключила с мнение за образуване на наказателно производство.

18. Съгласно чл. 8 от инструкцията полицията създава лично досие (карта), което съдържа идентификационни данни на лицето, за което се отнася, информация за престъпленията, които е извършило, както и пръстови отпечатъци и снимки на лицето в профил, анфас и три четвърти. Ако техническото оборудване на полицейския участък позволява, заснемат се и допълнителни данни.

19. Въпросната инструкция е отменена на 28 януари 2002 г.

20. Съгласно чл. 66, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи, приет на 19 декември 1997 г., полицията вписва в своите регистри лица, които според наличните данни са извършили престъпления. През 2003 г. влиза в сила изменение в тази разпоредба, според която полицейската регистрация се прилага само по отношение на лица, срещу които вече е започнало наказателно преследване.

21. На 21 февруари 2003 г. е приет нов чл. 181а в Закона за Министерството на вътрешните работи от 1997 г., който предвижда, че вписването трябва да бъде заличено служебно или по молба на заинтересуваното лице, когато това вписване е извършено противозаконно или когато наказателното производство е прекратено поради липса на престъпление.

В. Отговорността за вреди на държавата

22. Според Закона за отговорността на държавата за вреди, причинени на граждани от 1988 г. (Закон за отговорността на държавата за вреди от 2006 г.): а) държавата отговаря за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконни актове, действия или бездействия на нейни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност (чл. 1); и б) държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от органите на дознанието, следствието, прокуратурата, съда и особените юрисдикции (чл. 2).

23. В частност, член 2 от закона съдържа относимите норми:

„Чл. 2. Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от органите на дознанието, следствието, прокуратурата, съда и особените юрисдикции от незаконно:

1. задържане под стража, включително и като мярка за неотклонение, когато то е отменено поради липса на законно основание;

2. обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление, или поради това, че наказателното производство е образувано, след като наказателното преследване е погасено по давност или деянието е амнистирано;

3. осъждане на наказание по Наказателния кодекс или налагане на административно наказание, когато лицето бъде оправдано или административното наказание отменено;

4. прилагане от съда на принудително лечение или принудителни медицински мерки, когато те бъдат отменени поради липса на законно основание;

5. прилагане от съда на административна мярка, когато решението му бъде отменено като незаконосъобразно;

б. изпълнение на наложено наказание над определения срок или размер“.

ПО ПРАВОТО

І. ПО НАВЕДЕНИТЕ ТВЪРДЕНИЯ ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 И ЧЛ. 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА ПРИ ВПИСВАНЕТО НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ В ПОЛИЦЕЙСКИТЕ РЕГИСТРИ

24. Жалбоподателят се оплаква от неговото вписване в полицейските регистри като „криминално проявен“. Той се позовава на чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията, които гласят следното:

„Член 8

1. Всеки има право на зачитане на личния и семейния си живот (...).
2. Намесата на държавните власти в ползването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите“.

Член 13

„Всеки, чиито права и свободи, предвидени в тази Конвенция, са нарушени, трябва да разполага с ефикасни вътрешноправни средства за тяхната защита пред съответна национална институция дори и нарушението да е извършено от лица, действащи в качеството си на представители на официалните власти“.

А. По възражението на правителството

25. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал всички вътрешни способности за защита. От една страна, то счита, че жалбоподателят е могъл да поиска анулиране на вписването му в полицейските регистри преди молбите от 24 април 2002 г. и 12 август 2002 г. От друга страна, то смята, че жалбоподателят е имал възможността да предприеме действия по Закона за отговорността на държавата за вреди, който предвижда право на обезщетение за вредите претърпени от незаконосъобразни актове или незаконосъобразно издаване на акт на компетентните органи. Правителството счита, че това производство би могло да покрие всички претърпени от жалбоподателя вреди.

26. Съдът констатира, че повдигнатото възражение за неизчерпване на вътрешните способности за защита е тясно свързано с оплакването за нарушение на чл. 13, както и относимо към съществуването на ефективни правни средства срещу твърдяното нарушение на чл. 8, и че същото е свързано с изследването по същество на спазването на чл. 13. Съдът констатира, от друга страна, че повдигнатото възражение не е недопустимо по смисъла на чл. 35, § 3, б. „а“ от Конвенцията, както и че по отношение на него не са приложими други мотиви за недопустимост, поради което Съдът го приема за допустимо.

В. По твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

1. Доводи настраните

27. Жалбоподателят твърди, че създаването на лично досие в полицейските регистри по неговото име в качеството му на „криминално проявен“ представлява намеса в личния му живот. Той излага становището, че вследствие на полицейската му регистрация жилището му е станало обект на повтарящи се полицейски проверки във връзка с изнасилвания или изчезвания на млади момичета. Той счита, че тази мярка не отговаря на критериите на чл. 8, § 2 от Конвенцията. В частност, той оспорва законсьобразността на тази мярка, като уточнява, че инструкцията, въз основа на която е извършена полицейската регистрация, е имала конфиденциален характер и че същата е предвиждала създаването на лично досие единствено в случаите, в които срещу лицето е било образувано наказателно производство, което не отговаря на действителността в неговия случай.

28. Правителството счита, че жалбоподателят е бил вписан в полицейските регистри с мотива, че същият е бил разпитван от полицията, въпреки обстоятелството, че не е имал качеството на обвиняем. Правителството счита, че не е налице намеса по смисъла на чл. 8, § 2 от Конвенцията.

2. Преценката на Съда

a) Относно намесата в личния живот

29. Съдът напомня, че понятието „личен живот“ е широко понятие, което не може да бъде изчерпателно дефинирано. То включва физическия и моралния интегритет на личността (*Pretty c. Royaume-Uni*, № 2346/02 г., § 61, CEDH 2002-III, et *Y. F. c. Turquie*, № 24209/94 г., § 33, CEDH 2003-IX). Също така Съдът припомня, че простият факт на запамятване в таен регистър на данни, относими към личния живот на едно лице, съставлява намеса по смисъла на чл. 8 (*Leander c. Suede*, 26 март 1987 г., § 48, serie A № 116, *Rotaru c. Roumanie* [GC], № 28341/95 г., § 43, CEDH 2000-V, и *S. et Marper c. Royaume-Uni* [GC], № 30562/04 г. et 30566/04 г., § 67, 4 декември 2008 г.), независимо дали съхраняваната информация е използвана впоследствие, или не (*Amann c. Suisse* [GC], № 27798/95 г., § 69, CEDH 2000-II, и *S. et Marper, precite*, § 67).

30. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил обект на вписване в полицейските регистри като „криминално проявен“. Това вписване включва съхранението за периода на вписване на идентификационни данни, пръстови отпечатъци и снимки. Освен това не се оспорва, че вследствие на вписването жалбоподателят е бил обект на контрол или е бил разпитван от полицията неведнъж във връзка с нарушения, подобни на това, което е мотивирало вписването му в полицейските регистри – изнасилвания и изчезвания на млади момичета (отбелязаното в т. 8, 10 и 13 по-горе).

31. Установена е намеса в личния живот на жалбоподателя.

b) По приложението на чл. 8 от Конвенцията

32. Съдът припомня, че за да не бъде нарушен чл. 8, подобна намеса трябва да бъде „предвидена в закона“, да преследва легитимна цел по смисъла на § 2 и освен това да бъде необходима в едно демократично общество за постигането на тази цел (вж. цитираното Решение *Rotaru*, § 48). Понятието „предвидено в закона“ не се ограничава до препращане към вътрешното право. То се отнасят до качествата на закона. Той трябва да бъде съвместим с върховенството на правото, отбелязано в преамбюла на Конвенцията (*Malone c. Royaume-Uni*, 2 август 1984 г., § 67, serie A № 82). Освен това две са основните условия измежду тези, които се извличат от думите „предвидено в закона“. На първо място, „законът“ трябва да е достатъчно достъпен: граждани-нът трябва да може да разполага с достатъчно сведения за приложимите норми в конкретните обстоятелства. Също така законът трябва да е достатъчно ясен, за да позволява на лицето да определя своето поведение и при нужда да получи ясни съвети (*Sunday Times c. Royaume-Uni* (№ 1), 26 април 1979 г., § 49, serie A № 30).

33. Съдът отбелязва, че процесната намеса е извършена въз основа на Инstrukция № 1-90 от 24.12.1993 г. за организацията на работата по полицейската регистрация на лицата, извършили престъпление от общ характер. Не се спори, че към процесния период инструкцията не е публично достъпен акт, тя е с конфиденциален характер и до декласифицирането ѝ през 2004 г. същата действа като вътрешен акт на Министерството на вътрешните работи, чието съдържание не би могло да бъде достояние на жалбоподателя, за да може той да предвиди последиците от прилагането ѝ спрямо него. Съдът приема, че дейността по полицейската регистрация е предвидена в закон, който е публично достъпен, но само от месец декември 1997 г., което е след създаването на досие на жалбоподателя (вж. § 20 по-горе). Налага се изводът, че законът като вътрешно право не е отговарял на изискването за достъпност по смисъла на чл. 8, § 2 от Конвенцията. Полицейската регистрация не е била предвидена от закона по смисъла на чл. 8. Поради това същата разпоредба е нарушена.

34. Във връзка с предходното заключение Съдът не намира за необходимо да провери дали са спазени другите изисквания на чл. 8, § 2.

Г. По твърдяното нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 8 от Конвенцията

35. Съдът многократно е имал повод да отбележи, че чл. 13 от Конвенцията гарантира вътрешните средства за защита на засегнати права и свободи по Конвенцията. От тази разпоредба следва изискването за вътрешно право на жалба, което да позволи изследването на нанесената вреда въз основа на Конвенцията и да осигури нейното поправяне (вж. наред с други източници *Kudta c. Pologne* [GC], № 30210/96, § 157, CEDH 2000-XI).

36. Във връзка със заключението на Съда, относимо към чл. 8 от Конвенцията, Съдът счита, че жалбоподателят е претърпял вреда поради неспазването на тази

разпоредба. Това налага да се изследва дали вътрешното право е било годно да му осигури адекватна защита.

37. Вярно е, че заинтересуваният е могъл да поиска и да получи през 2002 г. в резултат на двете си молби заличаване на вписването му в полицейските регистри. Съдът подчертава, че към процесния период нито една разпоредба от вътрешното право не предвижда специален ред, който позволява на едно лице, което е вписано в полицейските регистри, да поиска заличаване на неговото вписване. Съдът констатира, че възможността да се подаде молба с такова съдържание възниква едва през февруари 2003 г. По този начин вътрешното законодателство не въвежда задължение за властите да разгледат подобна молба. Не се доказва, че жалбоподателят е могъл да подаде такава молба преди 2002 г., нито веднага след неговото вписване в полицейските регистри на 7 август 1997 г., тъй като той не е знаел за това (§ 17, 21 и 33 по-горе), нито след като е бил информиран на 3 август 1998 г. Правителството не противопоставя нито един аргумент или вътрешно решение, което позволява да се установи съществуването на практика, според която молбите за заличаване от полицейските регистри да са били разглеждани между 1997 г. и 2002 г.

38. Относно възможността да се получи обезщетение за евентуалните вреди, които са причинени от вписването в полицейските регистри, правителството не прецизира кои от разпоредбите на Закона за отговорността на държавата за вреди, който то счита, че е приложим, биха били приложими в случая. При всички случаи Съдът счита, че би могло да бъде поискано обезщетение по силата на този закон, при условие че един акт или бездействие противоречи на закона (вж. по-горе § 22–23), което не съответства в пълен обем на настоящия случай. Всъщност писмото, в което се посочва, че името на жалбоподателя е било заличено от полицейските регистри, не уточнява мотивите за това заличаване и не може да се заключи, че властите са приели вписването на жалбоподателя в полицейските регистри като извършено в противоречие със закона (§ 11 по-горе).

39. Следователно жалбоподателят не е разполагал с ефективни средства срещу твърдяното нарушение на чл. 8. Съдът отхвърля възражението на правителството и заключава, че е налице нарушаване на чл. 13 във връзка с чл. 8 от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 ЗАРАДИ ИЗВЪРШЕНО ПРЕТЪРСВАНЕ

40. Жалбоподателят прави оплакване, че чл. 8 е нарушен и защото е извършено незаконно претърсване в неговото жилище на 19 ноември 1998 г., когато е арестуван.

41. По отношение на тази част от оплакването на жалбоподателя Съдът, въз основа на своята компетентност да проучи твърдяните нарушения, не откри нарушение на правата и свободите, гарантирани от Конвенцията и протоколите към нея.

От това следва, че твърдението за тази вреда е неоснователно и на основание на чл. 35, § 3 и 4 от Конвенцията следва да бъде отхвърлено.

III. ПО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

42. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение, Съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна“.

43. Жалбоподателят не е отправил искане за обезщетение и затова Съдът не му присъжда суми.

По гореизложените мотиви Съдът единодушно:

1. Приобщава възражението на правителството;
2. Приема жалбата за допустима относно вредите по чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията относно вписването на жалбоподателя в полицейските регистри и недопустима по отношение на останалите оплаквания;
3. Реши, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията;
4. Реши, че е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 8 и отхвърля възражението на Правителството.

Съставено на френски език и постановено в писмен вид на 10 февруари 2011 г., съгласно чл. 77, § 2 и § 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестърдийк
Секретар на отделението

Пер Лоренцен
Председател